

**РЕЦЕНЗІЯ НА ВИДАННЯ:**



УДК 930.85(477)(075.8)

**І. В. Петрова**

**РЕЦЕНЗІЯ НА ВИДАННЯ**

**Історія української культури (від стародавніх часів до XIX століття): ілюстрована хрестоматія. У 3-х частинах. / за загал. ред. проф. Ю. С. Сабадаш. – Ч 1. – К.: Видавництво Ліра-К, 2020. – 320 с.**

DOI 10.34079/2226-2830-2020-10-20-137-140

*У рецензії проаналізована ілюстрованої хрестоматії з історії української культури. Наголошено, що ця книга є першою спробою у вітчизняній навчальній літературі комплексно представити історико-культурну тенеу України від стародавніх часів до XIX століття.*

*Зазначено, що у контексті сучасної орієнтації вітчизняної вищої освіти, спрямованої на аналіз феномену української культури та перегляду усталених поглядів щодо сприйняття її явищ, поява рецензованої нами хрестоматії видається на часі.*

*У рецензії підкреслена беззаперечна фактологічна вартісність і перспективність використання ілюстрованої хрестоматії з української культури у закладах вищої освіти України в курсах «Історія української культури», «Історія України», «Українська етнографія», «Традиційна культура українців», «Історія українського мистецтва», «Культурологія»; в культурологічних, історичних, етнографічних, краєзнавчих студіях; у музейній та культурно-просвітницькій практиці.*

*Історико-культурні нариси, сформульовані до кожного з п'яти розділів хрестоматії, унікальний документальний та ілюстративний матеріал, є вагомим підґрунтям для успішного засвоєння студентами знань з історії української культури.*

*Хрестоматія стане у нагоді не тільки студентам, а й працівникам культури і тим, хто цікавиться культурою нашого народу.*

В умовах незалежності нашої країни особливого значення набуває відродження української культури, якісне оновлення та розвиток основних її компонентів. Визначні події сьогодення, зокрема, Помаранчева революція та Революція гідності, дали поштовх до осмислення новітньої української культури з позицій формування патріотизму та національної свідомості українського народу.

Незважаючи на всі перешкоди, український народ протягом віків створив самобутні цінності, які стали невід'ємною частиною світової культурної спадщини. Один із шляхів до всеосяжного розуміння місця української культури у світі – це формування національної свідомості, про що свідчить дбайливе ставлення та підвищений інтерес до історико-культурної спадщини нашої батьківщини. Від рівня засвоєння молоддю вітчизняних культурних надбань суттєво залежить творчий потенціал особи, загальна культура майбутнього фахівця, його здатність використовувати ці знання у вирішенні актуальних проблем сьогодення.

Фахівець у сучасному українському суспільстві має бути не лише спеціалістом широкого профілю, але і висококультурною, духовно багатою, інтелігентною людиною, яка має ґрунтовні знання та уявлення про загальнолюдські цінності,

національні пріоритети та, відповідно, вміє правильно моделювати власну поведінку в соціокультурному просторі.

У цьому контексті важливе місце в навчально-виховному процесі у закладах вищої освіти України належить навчальній дисципліні «Історія української культури», яка покликана ознайомити студентів з історією вітчизняної культури, специфікою духовного життя нашого народу, з внеском видатних українських культурних діячів у справу розбудови української культури.

На хвилі національного відродження вийшла друком велика кількість різноманітних ґрунтовних видань наукового, навчального й публіцистичного характеру. Така велика кількість джерел створює певні складнощі у їхньому вивченні для студентів закладів вищої освіти. Особливо складно це зробити студентам заочної форми навчання.

Зважаючи на обмежену кількість годин, відведених на вивчення курсу «Історія української культури», для ефективного і якісного засвоєння цієї навчальної дисципліни викладачі кафедри культурології та інформаційної діяльності Маріупольського державного університету під керівництвом її завідувачки, доктора культурології, професора Ю. С. Сабадаш плідно працюють над створенням відповідних курсів лекцій, методичного забезпечення практичної частини дисципліни, спеціальної хрестоматії, перша частина якої, із трьох запланованих, є об'єктом нашого рецензування.

Метою навчального видання є ознайомлення студентів із джерелами виникнення та функціонування української культури, з її історичним буттям і фундаментальними досягненнями, з'ясування місця та значення культури в контексті розвитку світової цивілізації.

Хрестоматія охоплює досить значний період в історії української культури: від давніх часів до кінця XIX ст. Її теоретичною значущістю є документальний матеріал, що відображає генезу та особливості розвитку української культури, зокрема уривки із документальних, наративних і зображальних джерел, наукових публікацій та літературних творів вітчизняних і зарубіжних авторів.

У навчальному виданні аргументовано, логічно і послідовно проілюстровано поступальний характер та особливості розвитку вітчизняної культури:

- Розділ 1. Мистецтво стародавнього населення України.
- Розділ 2. Культура України XIV–першої половини XVII ст.
- Розділ 3. Культура Бароко і Просвітництва України (друга пол. XVII–XVIII ст.).
- Розділ 4. Українська культура XIX ст.
- Розділ 5. Поштова марка як втілення культури України.

У чотирьох розділах хрестоматії яскраво ілюструється мистецтво стародавнього населення України, особливість культури України XIV–першої половини XVII ст., унікальність вітчизняного барокового і просвітницького культурницького поступу у другій половині XVII–XVIII ст., досягнення української культури доби романтизму і реалізму (XIX ст.).

У п'ятому розділі представлені матеріали, які дозволять студентам досягнути значну роль поштової мініатюри як важливого компонента щодо вивчення історії культури України.

До хрестоматії включені уривки з різних за типом джерел, наукових та літературних творів. Важливе місце у виданні належить ілюстративному матеріалу.

Текстовий матеріал супроводжує значна кількість тематичних ілюстрацій, які дають змогу читачам зрозуміти й досягнути велич досягнень української спільноти у сфері духовної культури, визначити її внесок до скарбниці світової культури. Такий

підхід вповні відповідає актуальному для будь-якої системи навчання принципу проблемності, а також є оптимальним способом допомогти студентів налаштуватися на уявний діалог із іншою епохою, митцями та з розумінням поставитися до культурних здобутків минулого і сучасності України.

Рецензоване навчальне видання активізує пізнання студентами історії культури народів України в різні епохи їхнього існування, допомагає реально збагатити їхній внутрішній світ і дієво вплинути на формування світогляду сучасної молоді.

Хрестоматія «Історія української культури» сприяє формуванню у студентів розуміння унікальності національного культурного простору на підґрунті з'ясування проблеми культурогенезу, допомагає познайомитися із засадничими досягненнями української культури в її діахронному вимірі, виявити детермінованість та закономірності культурного процесу, поцінувати її історичний розвиток на підставі джерел та ілюстративного матеріалу, поцінувати еволюцію мистецького розвитку в контексті проблеми співвідношення традиції і новаторства.

Реалізація поставлених завдань спрямована на сприяння усебічному розвитку студентів як особистостей, підготовку фахівців із високою естетичною культурою та високими моральними якостями, ознайомлення у найбільш концентрованій формі з духовними надбаннями українського народу у процесі його розвитку та у зв'язках із іншими народами.

Хрестоматія може бути використана з метою закріплення та повторення вивченого матеріалу, задля контролю і перевірки знань, а окремі її розділи – як роздатковий матеріал. На думку упорядників, знайомство із джерелами та ілюстраціями має здійснюватися у процесі вивчення відповідних тем за текстами лекцій або підручника. Ця книга допоможе викладачам дисципліни у вирішенні методичних проблем, а студентам – у самостійній роботі задля систематизації програмного матеріалу під час підготовки до практичних занять і підсумкового контролю.

Необхідно відзначити продуману композицію рецензованого навчального видання – наприкінці його автори вмістили питання для самоконтролю та засвоєння матеріалу, словник термінів та список рекомендованої літератури, що дозволить студентам підвищити рівень підготовки до практичних занять та підсумкового контролю.

Загалом, слід засвідчити досить широку науково-інформаційну базу хрестоматії, що тісно вплітається в її зміст. Вона визначає актуальність проблематики, новизну підходів до культурних подій в Україні від давніх часів до кінця XIX ст. та належний практичний рівень їхнього обґрунтування.

Практична значущість хрестоматії полягає у поглибленні знань та удосконаленні професійних компетентностей студентів, оскільки збагачує духовний світ і впливає на формування світогляду, заохочуючи молодь науково визначати особливості культурного процесу в Україні від давнини до сьогодення.

Упровадження матеріалів хрестоматії з історії української культури, підготовленої авторським колективом кафедри культурології та інформаційної діяльності Маріупольського державного університету, було здійснене на кафедрі івент-менеджменту та індустрії дозвілля Київського національного університету культури і мистецтв (зав. – доктор культурології, професор І. В. Петрова) та кафедри державно-правових дисциплін Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна (зав. – доктор юридичних наук, професор О. М. Головка) шляхом використання елементів хрестоматії у навчальному процесі студентів.

Показово, що матеріали хрестоматії використовувалися студентами під час написання курсових і магістерських робіт, участі у студентських науково-практичних

конференціях та круглих столах.

У результаті апробації оприлюднених матеріалів зроблений висновок про їхню відповідність вимогам МОН України до навчально-методичних видань; теоретичну значущість та практичну спрямованість; доцільність подальшого впровадження у навчально-виховному процесі студентів ЗВО.

На нашу думку, пропоноване видання також викличе жвавий інтерес і серед абітурієнтів, викладачів шкіл, учнів старших класів ЗОШ, гімназій і ліцеїв, усіх, хто цікавиться історією культури України.

Із нетерпінням чекаємо наступні частини хрестоматії: другу, покликану ілюструвати досягнення української культури у XX ст. та третю, присвячену культурі незалежної України. Такі видання допомагають сприймати українську культуру не лише як об'єкт наукового дослідження, а й як предмет естетичного задоволення, що є важливим у викладацькій роботі з молоддю.

**Petrova I.**

**The Review of the Edition:**

**Історія української культури (від стародавніх часів до XIX століття): ілюстрована хрестоматія. У 3-х частинах. / за загал. ред. проф. Ю. С. Сабадаш. – Ч 1. – К.: Видавництво Ліра-К, 2020. – 320 с.**

*The review analyzes an illustrated anthology on the history of Ukrainian culture. It is emphasized that this book is the first attempt in Ukrainian educational literature to present comprehensively the historical and cultural genesis of Ukraine from ancient times to the XIX century.*

*It is noted that in the context of the modern orientation the domestic higher education is aimed at analyzing the phenomenon of Ukrainian culture and revising established views onto the perception of its phenomena, the issue of the announced anthology seems relevant to us.*

*The review emphasizes the indisputable factual value and prospects of using the illustrated anthology on Ukrainian culture in institutions of higher education of Ukraine in the courses “History of Ukrainian culture”, “History of Ukraine”, “Ukrainian Ethnography”, “Traditional Culture of Ukrainians”, “History of Ukrainian Art”, “Cultural Studies”; in cultural, historical, ethnographic, local history studies; in museum, cultural and educational practices.*

*Historical and cultural essays formulated for each of the five sections of the anthology, unique documentary and illustrative material are a significant basis for students’ successful assimilation of knowledge onto the history of Ukrainian culture.*

*The textbook will be useful not only for students, but also for cultural workers and those who are interested in the culture of our nation.*